

בענין האיסורים של בשר בחלב
אריה ליבוביץ

I. The chiddush of בשר בחלב - two permissible entities become prohibited.

A. Why is this so?

1. ספר החינוך מצוה צב - relates to idolatrous practices (Rambam).
2. אבן עזרא שמות פרק כג פסוק יט - animal cruelty like אתו ואת בנו (all cases are מספק).
3. רבינו בחיי שמות פרק כג פסוק יט - creates cruel nature like blood.
4. ספר החינוך מצוה סב, צב - tampering with God's creation.
5. כלי יקר שמות שם - can't remix items that were separated.

B. The Elements of the Chiddush.

1. Two permitted foods combining to create an איסור.
 - a. The exact chiddush is a מחלוקת רש"י ותוספות שם (either the mixture of two permissible items or that they only become prohibited through cooking).
2. It isn't milk prohibited by meat or vice versa - it is a new entity - thus, we apply חני"נ.

C. The lenient considerations of this chiddush:

1. נ"ט בר נ"ט דהתירא.
2. Because it is ליבון גמור (red hot) to kasher can get away with קל (hot enough to burn paper).
3. י"ד סימן צד סעיף ו' - חתיכה נעשית נבילה - won't apply to only meat or only dairy.
4. טור סימן צד - even if pareve food was cooked in a pot recently we count back to the last time it was used for meat/dairy.
5. ש"ך צד:כג בשם מהר"ם לובלין - אפשר לסוחטו מותר.

D. How can one be מבטל the other? תוס' נדה דף סא: states that heter can't nullify heter?!

1. תוספות עבודה זרה דף סה: ורא"ש שם הלכות כלאי בגדים (ה"ד בש"ך רצט:א) - isn't classic bitul, just means that no taste transfers.

II. The three איסורים. Although all are מדאורייתא, הלכה א', רמב"ם מאכלות אסורות פרק ט' הלכה א', מדאורייתא says that there is no מלקות on that (this is לשיטתו that there is no מלקות on that which is learned from a ריבוי such as "אם אינו ענין לכאן וכאן"). פתחי תשובה פ"ב. points out that you are only פסול לעדות if you violate something that involves מלקות.

A. Cooking. Includes cooking meat in a דairy pot בן יומו חכמת אדם מ"א. Even if you are cooking for a non-Jew, unless it is בן יומו - פתחי תשובה פ"ח: - (see, רמ"א פ"ג' וש"ך שם ס"ק). חכמת אדם מ"א as to whether a maid needs two of her own pots).

1. Types of cooking. Only those types that are דאורייתא create the בשר בחלב.
 - a. כבוש כמבושל - ש"ך ס"ק א' - not called בישול for בשר בחלב, only for טעם.
 - b. Frying, roasting etc. are considered בישול דאורייתא by most poskim - חכמת אדם מ"א. However, חיות דעת פ"א, דרבנן considers roasting only.
 - i. דרכי תשובה ס"ק י"ח discusses frying (and how it relates to candles made with fats and butter). ערוך השולחן סעיפים י' - יא - if roasting is cooking than frying is also. It could be that neither is cooking for בשר בחלב because they aren't similar to בישול גדי בחלב אמו.
 - c. באור הלכה ש"כא - בשר בחלב also applies to אמירה לעכ"ם.
 - d. Smoking - question in the Yerushalmi - seems to count for shabbos - safeik whether

רשימותי על עניני בשר בחלב - איסור בישול בשר וחלב it counts for

e. Microwaves - רשימותי שם עמ' 11 - Rav Shlomo Zalman thought it is only דרבנן, but Rav Moshe held it is דאורייתא. איסור בישול עכו"ם.

2. degree and extent of cooking.

a. How cooked does it have to be? רשימותי על עניני בשר בחלב עמ' 2-3 - until מאכל בן חצי שיעור, but Rashi says only כל צרכו - questionable whether Rashi would apply דרוסאי.

b. Is there רשימותי שם עמ' 3? איסור בשר בחלב בבשר אחר בישול אחר, but if they were cooked separately there is still an איסור בישול דאורייתא, but if they were cooked together אין בישול אחר - see Rav Genack's explanation and the question on it.

3. Using candles made of בשר בחלב for נר חנוכה - רשימותי עמ' 3-4.

B. Eating. Only בשר בחלב דאורייתא on אסור מדאורייתא.

C. רמ"א פז"א וש"ך שם ס"ק ב' - בשר בחלב דאורייתא. איסור הנאה.

1. Obviously can't sell בשר בחלב דאורייתא. In general ש"ך סימן קיז ס"ק ב' points out that you can't do business with מאכלות אסורות lest you eat some of it.

2. Have to make sure dog food doesn't have דאורייתא.

3. Can sell a pot with בשר בחלב של בליעות - פתחי תשובה צד"ג. See also משנ"ב תניכח.

4. If you did sell it, can you keep the money?

a. רמב"ם מאכלות אסורות פרק ח' הלכה טו - lenient.

b. משנה ברורה תמג:טו - unless there is a major financial loss you should not use it.

III. Defining בשר and חלב.

A. Defining Meat.

1. non-kosher species. משנה חולין קג. איסור בישול או הנאה no.

a. It is not even אסור מדרבנן because אסור חל על איסור.

i. Bach suggests it is אסור משום בב"ח דרבנן, and the נפק"מ is the concepts of חני"ו - see רשימותי עמ' 4-5 - וחתיכה הראויה להתכבד.

2. Meat from a נבלה - see רשימותי עמ' 5-6.

3. Meat of chickens and wild animals - see רשימותי עמ' 6.

4. Fish and insects - see רשימותי עמ' 7.

B. Defining Milk.

1. almond milk - רשימותי עמ' 7-9.

2. human milk - רשימותי עמ' 9.

1 - ספר החינוך מצוה צב

משרשי מצוה זו, לפי הדומה שהוא כענין מה שכתבנו במצות מכשפה, כי יש בעולם דברים שנאסרו לנו תערובתן בסיבת הענין שאמרנו שם, ואפשר שתערובת הבשר עם החלב במעשה הבישול יהיה סיבת איסורו מן היסוד ההוא. וקצת ראיה לזה לפי שבא האיסור לנו במעשה התערובת אף על פי שלא נאכלנו, שנראה בזה שאין איסורו מחמת נזק אכילתו כלל, רק שלא נעשה פעולת אותו התערובת להרחקת אותו ענין שאמרנו. והזהירו גם כן במקום אחר שאם אולי נעשה התערובת לבל נאכלהו ולא נהנה בו, להרחק הענין, ואפילו אכלו מבלי שנהנה ממנו כלל לוקה, מה שאין כן בשאר כל איסורי המאכלות, וכל זה מורה שיסוד טעמו הוא מחמת התערובת, וכענין שאמרנו בכשוף. זה נאמר מתוך הדחק, ועדיין צריכים אנו למודעי המקובל. והרמב"ם זכרנו לברכה כתב בענין טעם אחר, אמר כי יש עובדי עבודה זרה יעבדוה במעשה תערובת בשר עם חלב, ולכן הרחיקה התורה אותו התערובת, וכל זה איננו שווה לי.

2 - אבן עזרא שמות פרק כג פסוק יט

ואין לנו צורך לבקש מה טעם איסורו, כי נעלם מעיני הנבונים. אולי היה, כי אכזריות לב הוא לבשל הגדי עם חלב אמו, כדרך ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו איקרא כב, כח. גם לא תקח האם על הבנים (דבר' כב, ו). ומנהג רוב האדם שאין להם צאן, ויקטו החלב בשוק, והחלב יהיה מאוסף משיות רבות. אולי הקונה הגדי לא ידע אנה אמו, והנה אם קנה חלב, אולי יש בו בחלב אם הגדי שקנה ויהיה עובר. וכל ספק שהוא מן התורה לחומרא. והנה גם הישמעאלים מודים, כי אם יבושל הגדי בחלב אמו שהתולדת שוה, אז הוא יותר ערב, והכתוב דבר על החוה. והנה הקדמונים ז"ל החמירו להסיר כל ספק, ואסרו בשר בחלב, והשם שנתן להם חכמה, הוא יתן משכורתם שלמה.

3 - רבינו בחיי שמות שם

ע"ד הפשט טעם המצוה הזאת לפי שהוא מטמטם את הלב שהרי החלב נעשה מן הדם והדם מזוג רע ומוליד אכזריות ואחד מטעמי האיסור שבו שאינו מקבל שנוי והתפעלות בגוף כשאר הדברים הנאכלים ולכן טבעו הרע נשאר בתוכו מבלי שנוי ואע"פ שנשתנה עכשו מדם לחלב וקבל שנוי והתפעלות שהועתק לדבר אחר מ"מ כשחוזר ומערבו עם הבשר הרי חוזר לכח הדם וטבעו הראשון כבתחלה והתערבם יחד מטמטם הלב ומוליד גסות ותכונה רעה בנפש האוכל. וכן דעת הרופאים בתערובת דג וגבינה שנתבשלו כאחד שמוליד תכונה רעה וחולי הצרעת. ומה שנזכרה מצוה זו לעולם אצל החגים כדי להזהיר את ישראל העולים בכל שנה שלש פעמים לרגל למקום הנבואה שלא יטמטמו הלב במאכלים אסורים אלא שיהיה חומר שלהם זך וצלול להתבונן בדרכי התורה ויהיה לבם הוכן להשגת ידיעתו יתברך.

והרמב"ם ז"ל כתב בזה טעם בטעמי המצות, כי מפני שהיה מנהג עובדי אלילים שהיו אוכלים בשר בחלב בבית תועבותם בימי חגיגה על כן באה התורה לאסור אותו, ויאמר הכתוב כשתבא שלש פעמים בשנה לבית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו כענין מנהגי עו"ג שעושים כך. ולכן נזכר הכתוב הוזה בשני מקומות בכלל החגים, כי כן דרך התורה לאסור הדברים שהם

לאלילים ותצוה עלינו לעשות ההפך כדי לעקור שורש אלילים מן העולם. זה כתב הרב ז"ל בטעם המצוה הזאת, ואע"פ שאין זה לשונו זה כונתו.

ומן הנראה כי הטעמים האלה בלתי מספיקים ואינם עקר בטעם המצות אלא לדחות את השואל שהרי מצוה זו מכלל החקים היא מכלל פרה אדומה ושעיר המשתלח. וכן דרשו רז"ל לעתיד לבא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה צותה התורה בשר בחלב ופרה אדומה ושעיר המשתלח. וכיון שכן דעת חכמים שהמצוה הזאת מסתרי התורה כי בודאי לעתיד לבא לא יהיה שם לא טמטום הלב ולא ע"ז שהרי אנו מובטחים בהבטחת (דברים ל) ומל ה' אלהיך וגו'. וכן בהבטחת (צפניה ג) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו'. אבל המצוה הזאת

יש לה סוד.

4 - ספר החינוך מצוה סב

וענין הכישוף הוא לפי דעתי כן, שהשם ברוך הוא שם בתחילת הבריאה לכל דבר ודבר מדברי העולם טבע לפעול פעולתו טובה וישרה לטובת בני העולם אשר ברא, וציוה כל אחד לפעול פעלו למינהו, כמו שכתוב בפרשת בראשית [א', י"ב ואילן] למינהו על הנבראים, וגם על כל אחד ואחד המשיל כח מלמעלה להכריחו על מעשהו, כמו שאמרו זכרונם לברכה [בראשית רבה פרשה י', ו'] אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שאומר לו גדל ומלבד פעולתו שעושה כל אחד ואחד בטבעו, יש להם פעולה אחרת בהתערבם מין מהן עם מין אחר, ובמלאכת התערובת יש בה צדדין שלא הורשו בני אדם להשתמש בהן, כי יודע אלהים שסוף המעשה היוצא לבני אדם באותן צדדין רע

להן ומפני זה מנעם מהם. וזהו אמרם זכרונם לברכה דרך כלל, כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי [שבת דף ס"ז ע"א], כלומר אין לאסרו מפני צד כישוף, אחר שיש תועלת בו מצוי בניסיון באמת אין זה מן הצדדין האסורין, כי לא נאסרו רק מצד הנזק שבהן. ועוד יש באותן צדדי התערובות והתחבולות האסורות לעשות ענין אחר שנאסרו בעבור, לפי שכח אותו התערובת עולה כל כך שמבטל מפעולתו לפי שעה כח המזל הממונה על שני המינין, והמשל על זה, כמו שאתה רואה שהמרכיב מין בשאינו מינו יחדשו לברוא מין שלישי, נמצא שביטלה ההרכבה כח שניהם. ועל כן נמנענו מהעלות על רוחנו אף כי נעשה בדינו דבר שמראה בנו רצון להחליף דבר במעשי האל השלמות. ואפשר שיעלה בדינו מזה רמז משרשי כלאי זרעים ובהמה ושעטנו, ובמקומם נאריך בס' בעזרת השם. וזהו שאמרו זכרונם לברכה [סנהדרין דף ס"ז ע"ב] למה נקרא שמם כשפים, שמכחישין פמליא של מעלה ושל מטה. כלומר שכוחן עולה לפי שעה יותר מכח הממונים עליהם, וראה כיוון דבריהם ז"ל שאמרו פמליא של מעלה ולא אמרו גאירת מעלה, לפי שהשם ברוך הוא הוא גזרו ורצה מתחילת הבריאה להיות הפעולה הזאת יוצאת מבין שניהם בהתערבם, ובו תוכחת מגולה אל הממונים עליהם, אבל אמרו שכח הפמליא מוכחש מכל מקום. ומי שקרבת שכלו באור פני מלך, וכח זכותו יעלה על כח הממונים, לא יירא המעשה הזה והכחשותיו, כמו שמצינו בגמרא במסכת שבת שאמר החכם אל המכשפה.

5 - כלי יקר שם

זה מן דם הבהמה יצא בשר העובר והחלב כי משם יפרדו, ואין נכון לחזור ולערבם ע"י בישול וכן ע"י אכילה כי האכילה היא גם כן בשול באצטומכא, ואי תרו ליה כולא יומא בחלבא לית בה לאו דלא תבשל כי אינן חוזרין אל ערבובם הראשון ע"י שרייה כמו ע"י בישול בקדירה ובישול באצטומכא, ודוקא כשאוכל בשר תחילה שאינו מתבשל באצטומכא מהרה עד שיבא החלב, אבל החלב מתבשל מהרה קודם שיבא הבשר ואין בו עירוב כל כך על כן אין איסור לאכול אחריו בשר. וטעם עירוב זה שייך בכל בשר בהמה, וגדי בחלב אמו נקט למופת כי בו נמצא כעצם הראשונה עירוב זה: **ובפרשת** ראה סמך מצוה זו לאסורי מאכלות, לומר לך שלא

יט' לא תבשל גדי בחלב אמו. בטעם מצוה זו יצאו רוב המפרשים ללקוט ולא מצאו בה טעם מספיק, עד שיש אומרים שמצוה זו מן החקות שאין להם טעם נודע לנו. ויש אומרים שהיא מתחילה חק לעבודה זרה שבשלו בשר בחלב כתנים שלהם ועל כן סמך מצוה זו לחגי השנה. ויש מביאין ראיה ממה שנאמר (בראשית ג ד) והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן, שהיו רגילין לעשות עבודה מן בשר בחלב: וקרוי לשמוע שמצוה זו היא מענין איסור כלאים וערוב הכחות, כי ידוע שבשר העובר גולד מן הדם של הנקיבה האדם המוליד כל אדם כי משם מקורו, וכן חלב הבהמה גם כן מן הדם מקורו כי הדם נעבר ונעשה חלב, ולפי

6 - תלמוד בבלי מסכת חולין דף קח עמוד א

אמר אביי: טעמו ולא ממשו בעלמא - דאורייתא, דאי סלקא דעתך דרבנן, מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן - דחדוש הוא, אי חדוש הוא, אף על גב דליכא נותן טעם נמי! אמר ליה רבא: דרך בשול אסרה תורה.

7 - רש"י מסכת חולין דף קח עמוד א

מ"ט לא גמרינן מיניה משום דחדוש הוא - דשניהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו ועוד שדרך בשול נאסרו בלא אכילה הילכך לא גמרינן חומרא מיניהו. אי חדוש הוא - אמאי קתני מתני דבעיא טעמא בלא נותן טעם נמי אסור דהא חדושא חדיש ביה רחמנא ואפ"ל כל דהו בשר בחלב הוא אלא ש"מ לאו חדושא דאהכי קפיד רחמנא דומיא דכלאי הכרם דמתסרי נמי משום כלאי תערובת דכיון דלאו חדוש הוא גמרינן ליה (לעיל/חולין/ דף צח) מזרוע בשלה דמישתרי כל כמה דליכא טעמא. אמר ליה רבא - לעולם אימא לך חדוש הוא ודקאמרת אע"ג דליכא טעמא ליתסר דהא ליכא למגמריה מזרוע בשלה על כרחך בגופיה גלי קרא דבעינן טעמא מדלא אסרתו תורה אלא דרך בשול שאסר הבשר להתבשל בחלב ואין לך כגון זו שלא יתן טעם.

8 - תוספות מסכת חולין דף קח עמוד א

דחדוש הוא - פי בקונטרס דשניהן מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרין וטעם זה לא קאמר באלו עוברין (פסחים דף מד: ובפ' ג' מינים) גזיר דף לז. דהא כלאים נמי הכי הווי ומסיק דהיינו חדושו דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי אע"ג שנבלע החלב בבשר אע"פ שהוא צונן לפי שהוא צלול והבשר שוהה בתוכו וכי בשל ליה אסור.

9 - שולחן ערוך יורה דעה סימן צד סעיף ו

בצלים או ירקות כג שבלועים מבשר ובשלים בקדרה חולבת, אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות, אין צריך ס' אלא כנגד הבשר. כג: דלא שייך לומר חתיכה נעשית נזילה, כואיל ועדיין כולו כיתר, ולכן אין לריך לשער רק נגד מה שצלב. כד וכל שכן בקדירה של חלב שצשלו זה מים חוץ מפת לעת, ואח"כ צשלו זה צשר, לא אמרינן דלריך לשער נגד כל המים, רק נגד החלב שצלעם הקדירה. (ממשמעות הטור וז"י).

10 - טור יורה דעה סימן צד

כתב בספר התרומות אע"ג דבשאר איסורים קדרה של איסור ששהתה מע"ל בלא איסור אם הוחמו בה חמין בתוך מעת לעת חשיבא כבת יומא שהרי טעם איסור שבקדרה פלט לתוך המים ולא היו בהן ששים לבטלה דבכולה משערינן ונעשית בת יומא וצריכה מע"ל לאחר חימום המים בבשר בחלב אינו כן שאם בשלו בה בשר ובתוך מע"ל הוחמו בה מים ואחר ששהתה מע"ל לבשול הבשר בשלו בה חלב מותר אע"פ שהוא בתוך מע"ל לחימום המים אע"ג דבשאר איסורים שבתורה איסור הבלוע בהיתר כגון בצלים בלועים מאיסור ובשלים בקדירה של היתר צריך ס' כנגד כל הבצלים ולא סגי בס' כנגד כל הבלועה בבשר בחלב אינו כן שאם בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלים בקדרה חולבת אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות אין צריך אלא ס' כנגד הבשר ולא כנגד כל הבצלים והירקות

11 - ש"ך יורה דעה סימן צד ס"ק כג

וכתוב בתשובת מהר"מ מלובלין סי' כ"ח דאם יש ס' נגד הבשר הבלוע בבצל אז אף הבצל מותר אע"פ שלא נמחה ונתמעך וא"צ להפרישה אבל אם חתכו הבצל בסכין של איסור אפילו יש ס' צריך להפריש הבצלים מן התבשיל ע"י סינון או בע"א במה שאפשר דק"ל אפשר לסוחטו אסור ע"כ וע"ל סי' צ"ו:

12 - תוספות מסכת נדה דף סא עמוד ב

בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעובד כוכבים - וא"ת וליבטיל ברובא כדפרכינן בסוף תמורה (דף לד). גבי שער נזיר שנארג בבגד ידלק וליבטיל ברובא ומשני בצפרתא שארג בו צורת צפור דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך בטול ברוב אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים ששניהם היתר ונאשרין על ידי תערובות כך אסור המרובה כמו המועט.

13 - תוספות מסכת עבודה זרה דף סה עמוד ב

וא"ת והרי בשר בחלב דכל אחד לחוד שרי ועירובו אסור ואפ"ה בטל כדאמרינן פ' כל הבשר (חולין דף קח). טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם וכו' ויש לומר דשאני בשר בחלב דגלי קרא בהדיא דבטיל כדאמרינן התם דרך בישול אסרה תורה.

14 - ש"ך יורה דעה סימן רצט ס"ק א

אלא הטעם ברור ומבואר בדברי הרא"ש ופוסקים דלא דמי לבשר בחלב לפי שהתם אין האיסור אלא מחמת שיתן טעם והלכך כשבטל הטעם בטל האיסור ואשתמיטתיה להעט"ז דברי הרא"ש ופוסקים אלו והלכך ביבש נמי הרי אין כאן איסור כלאים שנאמר שהוא גזירת הכתוב לאסור בלא טעם אלא טעם האיסור הוא דיאכל האיסור והלכך כל שנתבטל ברוב מותר וכן בבשר בחלב נמי ודו"ק:

14א - רמב"ם מאכלות אסורות פרק ט' הלכה א'

בשר בחלב אסור לבשלו ואסור לאכלו מן התורה ואסור בהנאה וקוברין אותו ואפרו אסור כאפר כל הנקברין, ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו, וכן האוכל כזית משניהם מהבשר והחלב שנתבשלו כאחד לוקה ואף על פי שלא בשל.

14ב - פתחי תשובה סימן פז ס"ק ב

ואי היה לוקה על הנאה דעת הרמב"ם דאינו לוקה ושאר פוסקים סוברים דלוקה והנ"מ בזה"ז אי לוקה עבה"ט לעיל סי' ט"ז סק"י. ועין פמ"ג בפתיחה שנסתפק אי אסור ח"ש בבישול והנאה מה"ת. דבאכילה קיי"ל ח"ש אסור מה"ת ובישול והנאה צ"ע ע"ש

קדירה שבישל בו בשר הרי נבלע בו טעם בשר ולכן אסור לבשל בו חלב מן התורה בתוך מעת לעת דקיימא לן טעם כעיקר דאורייתא וכן אם בישל בו איסור אסור לבשל בו

16 - פתחי תשובה יורה דעה סימן פז ס"ק ח

מותר בבישול - על בס' חמודי דניאל סי' י"ח שכ' דמותר לבשל בשר לעובד כוכבים בקדירה של חלב אינו ב"י דכל שאינו אסור רק מדרבנן לא גזרו בבישול והנאה וכאן ליכא מראית עין דמי יודע אם הוא קדירה של בשר או של חלב מ"מ יש להחמיר מדכתב רמ"א סעיף ו' דאסור לחתות וכו'. ואפשר משום דמתחלה היה חלב גמור החמירו בו קצת ע"ש:

17 - רמ"א יורה דעה סימן פז סעיף ו

יש אומרים לאסור לחתות האש תחת קדירה של עו"ג, לפי שהם מזשלים בהם פעמים חלב פעמים בשר, והמתחב תחת קדירה שלם זה לידי בישול בשר בחלב (כגכה מרדכי פי' הללמים). עוד כתבו דאין לערצ מים שהדיחו בהם כלי בשר עם מים שהדיחו בהם כלי חלב, וליתן לפני בהמה, יט לאסורים בהנאה (מכרי"ו). עוד כתבו דהכלי שעושין בו מים לחפית כראש, אין לשמש בו, דעושין אותה מאפר שעל הכירכ ורגילות הוא להתערב שם בשר וחלב. (מכרי"ל). ולכן יש לאסור גם כן להשתמש מן הקדירות של התורים שבצית החורף, משום דנתזים עליהם לפעמים בשר וחלב מן הקדרות שמזשלים בתורים (מכרי"ו). וזדיעבד אין לחוש בכל זה. כה ואף לכתחלה אין בזה אלא חומרות בעלמא, והמיקל לא הפסיד.

18 - ש"ך יורה דעה סימן פז ס"ק יח

י"א דאסור לחתות האש כו' - ובמרדכי שם כתב שאסור לבשל בשר איסור בבית ישראל בקדירה של עובד כוכבים שמא יחתה הישראל כו' לכן צריך לשפחות עובדות כוכבים שתי קדרות א' של בשר וא' של חלב וכ"פ בת"ח סוף כלל ע"ו מיהו בשר לאו דוקא אלא ה"ה שאר דברים דאיל בתר טעמא מיהו אין בזה אלא חומרא בעלמא ואין העולם נזהרין בזה:

19 - חכמת אדם כלל מ' אות א'

כתיב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים וקבלו חז"ל אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור בישול ואחד לאיסור הנאה ועוד קבלו דאף על גב דכתיב גדי לאו דוקא אלא הוא הדין כל בשר בהמה טהורה אסור אלא שדיבר הכתוב בהווה שכן היה דרכם לבשל גדיים בחלב. והוציא הכתוב איסור אכילה בלשון בישול ללמד דאינו אסור מן התורה באכילה אלא אם כן דרך בישול אבל אם נבלע בו על ידי שנכבש בשר בחלב מעת לעת או שנמלחו יחד מותר מן התורה אלא מדרבנן אסור בכל ענין (פ"ו) אבל צלי וטיגון הוא כבישול ואסור מן התורה (פ"ט):

20 - חוות דעת סימן פז אות א'

פז (א) דרך בישול. ואם גלי אסור מה"ח כב"ח דעת רש"י והוס' מההדין דף ד' דהיא רק מדרבנן וכ"ה דעת הר"ן והגר"ו ובה למחן בזה קושיא העולם שמקשין דיליף בפסמים טעם כעיקר מניעולי עובדי כוכבים שהקשו דלמא הגעילו משום כב"ח והירין הוא דכיון דגלי אינו אוסר מה"ח לא משכחת קרא דהעבירו בלש דאינו אלא צללי ולא דק דהא יש לחוש שהעובד כוכבים לנה בשר ואין נבשל זה חלב וזודלי הטעם שנבלע ע"י צלייה וכנישה ויוג"ע ע"י בישול ונחשבל בחלב חבור מדלוריייתא והוא טעמו. והעיקר בחירוף קושיא העולם הוא דמ"ח חס ציטל זה העובד כוכבים כב"ח ולכן נבשל בו שאר דברים הא בשר בחלב לאחר שאסרו כעטם שאר איסורין דמי דדוקא בשר לחלב הוא חידוש טעם דמי חזו ליה כוליה יומא כדאמר חסם אכל בשר בחלב לאחר שאסרו לשאר דברים לפרו חידוש הוא ושאר איסורין דמי והוא טעמו וכ"ה ע"י צ"ד ואם החשב האות דלמא ציטל זה העובד כוכבים בשר ואין נבשל בו חלב או להיפך ג"כ לא א"ש דהא בסוף עבודה כוכבים רמי הש"ס אהא דתמן השפוד והאסכלה געילין מקרא דהעבירו בלש ומשני הכא היתירא בלע והאם איסורא בלע ומוכח מקרא סברא זו דהא נקדשים לא כחצ דהמנא רק מריקה ולא חילק בין דבר הבלוע ע"י אש כמו בגעולי מדין וכהו הרשב"א הביאו הבור בסיומן צ"ג הטעם דהקלם הטעם ולטעם קלום אין יכול לחול איסור חדש דומיא דכ"ט בר ג"ס דאינו יכול לחול עליו איסור חדש של כב"ח עיין ברשב"א בכה"ל אלמא דהיתירא בלע בהגעלה כפי ו"א"כ מבשר לחלב או להיפך הא הוי היתירא בלע כיון דבשאר איסורים יתן לן טעם כעיקר ואיסור חדש של כב"ח אין יכול לחול אטעם קלום דלחר הגעלה ליכא רק טעם קלום כמ"ש הרשב"א ובהגעלה כפי וקשיא קרא דהעבירו בלש וגם מה דמיימי הכ"ו ראייה לאסור גלי מד"ח מהא דלחר חללא עילוי דבישורא מותר מלב שמוטה דרבנן ולא אמר גלי דרבנן ג"כ אין ראייה דמשעם גלי דרבנן הוה אסור לבשל אח"כ דטעם הגבלע ע"י צלייה כשמבשלה אח"כ הוי דאורייתא לכך הוצרך לטעם דחלב שמוטה דרבנן דטעם זה מותר אפי' לבשלה אח"כ וגם מה שמביא ראייה רשמעאל דכחל דקאמר מיעבר הוא דלא עבר הא אסור ולכ"ה כוליה שמעאל צללי איירי ו"א"כ מאי איירא כחל הא כל מילי ג"כ אינו עובר צללי ג"כ אין ראייה דהא החום' כד"ה הא אבורא מקשה לרש"י דלמא מהני' איירי לקדמה ומחרטין דמוכח מדלל קחני דלס לא קרעו דמותר לגלי ללשמעין חידושא ו"א"כ אין שום ראייה מהחם ד"ל דמחני' איירי לקדמה רק דה"ס מדיוק מדלל קפני היתירא צללי כמ"ש ההוס' גם מה שמביא ראייה מדלל קאמר גבי כב"ח חידושא הוא דשרי צללי ג"כ אין ראייה דהא לא אמר נמי חידושא הוא דמותר במליחה דשרי לכ"ע כבב"ח אלל ודמי דחד מחרי והלא טעמא קאמר גם מה שמביא ראייה מהא דהקשו החוס' שם דמ"ח נחשבל ומ"ש גלי הא שאני ע"ש ג"כ אין ראייה דהחוס' הקשו מ"מ מדרבנן היה להם לאסור וכעין שכתבו החוס' בכהובות דף כ"ג כד"ה מאי טעמא ומאי שמצינא הטר"ח ראייה מקרא דובשלה ואכלת אלמא דקרא לגלי בישול ג"כ לאו ראייה הוא דהא כב"ח דף מ' מקשה הש"ס וכל היכא דכתיב ידו ממש הוא והא כתיב ויקח את כל ארצו מידו ומשני ס"ה דליכא למימר הכי ו"א"כ הי"ו י"ל אע"ג דקרא ובשלה היינו גלי הוא משום דליכא למימר הכא רק גלי אכל במקום דליכא למימר בישול ממש צריך ריבוי לגלי דהא ידו גמי אשכחן בקרא דהיינו רשותו אפי"ה במקום דח"ל ידו ממש צריך ריבוי לרשותו ה"ו אף דאשכחן בקרא דקרי לגלי בישול מ"מ במקום דליכא למימר בישול ממש צריך ריבוי לגלי וראיה כדורה הוא לפענ"ד. והמנח מדברי

23 - ביאור הלכה סימן שז ד"ה * הילך בשר

ועיין בפמ"ג דאסור ליתן לא"י בשר וחלב בחול ולומר לו בשל לך כיון שאינו יכול לבשלם יחד בעצמו הוא בכלל אמירה לא"י שבות [והוא פשוט עיין ביו"ד סימן רצ"ז ס"ד במסקנת הש"ך שם וכ"כ הגר"א שם] ועי"ש עוד שמצדד דה"ה דאסור ליתן לו בשר שיבשל בכלי חולבת ב"י [ולא יצויר דינו רק אם מצוהו שיבשל בכלי זה דוקא דאל"ה א"י כי קעבד אדעתא דנפשיה קעביד]

24 - רשימותי על עניני בשר בחלב

מעושן הוה איבעיא דלא איפשיטא בירושלמי ואזלינן בדאורייתא לחומרא (ולכן בבישול עכו"ם דרבנן אזלינן לקולה וכמו בדגי טונא שמבשלים אותם בזיעה חמה דלפי איזה פוסקים דינו כמעושן). אמנם עיין פרי חדש שכתב דאין ספק במעושן ולוקין עליו, ומקורו מירושלמי בשבת פ"ז ה"ב שאמר דבשבת חייב משום מבשל במעושן, והפרי"ח סבר דה"ה לענין בב"ח נקרא בישול ודאי (ועיין ביאור הגר"א סק"ג שהביא דבריו - ומשמע דמסכים לדבריו). ועיין ערוך השלחן אות כ"ה ופלתי סק"ב דאין ראיה משבת כלל ואדרבה מדלא הזכיר הירושלמי שם גם לענין בב"ח ש"מ דבב"ח הוה ספק.

ועיין משו"ת רב פעלים יו"ד ח"ג סימן ה' בענין בישול בחמה שכתב דמדמותר בשבת ודאי מותר בבב"ח. והביא ראיה מהפרי חדש דיש לדמות שבת לבב"ח. ושוב כתב דגם הפליתי לא פקפק אלא במעושן דמדמי ליה הפרי חדש לדין שבת לחומרא אבל להקל מדין שבת ודאי יש לדמות דהא שבת הוא איסור סקילה ובב"ח הוא רק איסור לאו.

24 - רשימותי שם עמ' 11

בענין בישול בב"ח במיקרוגל עיין בדי השלחן בביאורים ד"ה "והמבשל בחמי טבריה אין לוקין עליו" שהסתפק בזה. מצד אחד יש לטעון דמיקרוגל דינו כחמי טבריה דאע"פ שאין שם לא אש ולא תולדותיה, מאחר דנתערבו על ידי איזה חמימות והטעם הולך מחד לחברתה אפשר דחשיב בישול. ומצד אחר יש לחלק בין מיקרוגל לחמי טבריה דאילו במיקרוגל אין שום חמימות באה לבשר וחלב מבחוץ דהתנור עצמו נשאר קר ואין זה נקרא בישול משא"כ בחמי טבריה דלכל הפחות הם נתחממים על ידי דבר חיצוני. ושמעתי ממ"ד הרב גנק שליט"א שאמר לו הגאון הרב שלמה זלמן אוערבך זצוק"ל שמיקרוגל יש לו דין של תולדות חמה ואסור מדרבנן כמו חמי טבריה, הגאון הרב משה פיינשטיין זצוק"ל הגיד לו דרק מקילין בתולדות חמה כשאין דרך בישול בכך אבל במיקרוגל שעשאוהו לבשל דברים וודאי דרך בישול בכך יש להחמיר. (ולענין בישול עכו"ם שמעתי בשם ממ"ד הגרצ"ש שליט"א שאין להחמיר דלא גרע ממעושן שאין מחמירים בו לענין בישול עכו"ם, ולכאורה לפי דברי הבדי השלחן פשוט שיש להקל בבישול עכו"ם במיקרוגל דאפילו אם דומה לחמי טבריה הוא רק אסור מספק ובבישול עכו"ם דרבנן מקילים מספק, ואף אם נאמר כהפרי חדש שהבאנו לעיל ב2 דחמי טבריה אינם אסורים מספק דאורייתא אלא אסורים מדרבנן אפשר דלא גזרו בישול עכו"ם בכה"ג. ושמעתי שהגר"ש ז"א אוערבך זצוק"ל החמיר בבישול עכו"ם במיקרוגל.)

25 - רשימותי על עניני בשר בחלב עמ' 2-3

כתב פרי חדש הו"ד בפרמ"ג בפתיחתו להלכות בשר בחלב דאינו עובר האיסור בישול אא"כ בישלו כמאכל בן דרוסאי (כמו בשבת). והוסיף הפרמ"ג דאעפ"כ אם נפל חתיכה של בשר לכלי ראשון והוסר מיד אסור באכילה והנאה אף דאינו מבושל שליש בישולו, ורק אמרין דבעי כמאכל בן דרוסאי לענין מלקות. ועוד הביא הפרמ"ג שם בשם רש"י חולין דף קח שאינו עובר באיסור בישול בב"ח אא"כ בישלו כל צרכו. וכל האחרונים נתקשו בדברי רש"י. וצ"ע מה נשתנה איסור בישול בב"ח מבישול בשבת?

ועיין דרכי תשובה שכתב דגם רש"י מודה שאסור מדאורייתא לבשל כמאכל בן דרוסאי משום חצי שיעור ורק דאין לוקין עליו אא"כ בישלו כל צרכו. והקשה ממ"ד הגרצ"ש שליט"א על זה דלכאורה אין זה ענין של חצי שיעור אלא הוא חצי פעולה. דוגמא לזה מצינו במאיר"י שבת דף ג שכתב דמי שהעביר ב' אמות ברשות הרבים אינו עובר על חצי שיעור משום דאין זה חצי שיעור אלא חצי מלאכה. וחצי שיעור בהוצאה הוא אם העביר כמות קטנה משיעור שצריך לעבור באיסור העברת ד' אמות. (ויש להעיר שכתב ה"נ במסכת שבת שאיסור העברת ד' אמות ברשות הרבים הוא משום דכל חפץ קונה מקומו וד' אמותיו, חידש הלכה למשה מסיני דהעברת החפץ חוץ ממקומו נקרא הוצאה. ולפי דבריו פשוט למה אין שום איסור של חצי שיעור בהעברת ב' אמות דהא הוי כעוקר חפץ ברשות היחיד ולא הביא אותו לרשות הרבים כלל דאין זה מלאכה כלל. ולכאורה ה"ה בבישול בשר בחלב פחות מכמאכל

בן דרוסאי שאינו אסור משום חצי שיעור דאין זה נקרא בישול כלל.)

26 - רשימותי שם עמ' 3

כתב תגליון מהרש"א דבשר שנתבשל לחודיה וגם חלב מבושל אסור אח"כ לבשלם יחד ולא אמרינן ביה אין בישול אחר בישול דזהו רק בשבת ומיהו בכבר נתבשלו יחד ורוצה לבשלם שנית צ"ע. תע"א כתב דמותר לבשלם בכה"ג. ושמעתי ממ"ד הרב מנחם גנק שליט"א שפירש דין זה דהאיסור לבשל בשר בחלב הוא איסור לייצר בשר בחלב על ידי בישול. ולכן כשכבר נעשה בשר בחלב על ידי בישולם יחד אין שום איסור לבשלם עוד. ואם היו מבושלים כל אחד לחודיה ולא ביחד שוב אסור לבשלם יחד דע"ז הוא מייצר חפצה דבב"ח.

ולכאורה גדר זה של בישול בב"ח צ"ע ממה שהבאנו לעיל מהרמ"ג דאם בישל פחות מכמאכל בן דרוסאי שאינו עובר על איסור בישול אבל דאי אסור לאכלו משום בב"ח וגם אסור בהנאה משום בב"ח, ואם האיסור לבשל בב"ח הוא איסור לייצר הר"ל לאסור בבישול פחות ממאכל בן דרוסאי? וצ"ל דהאיסור בישול מופרד מהאיסור הנאה ואכילת בב"ח דהאיסור בישול הוא לצרף בשר בחלב על ידי בישול, אבל שייך לעשות בב"ח בלי האיסור בישול ובלבד שנעשה ב"דרך בישול", דהא אם בישלו לזמן שלא הגיע למאכל בן דרוסאי הוא "דרך בישול" בלי בישול ממש דלא היה מספיק זמן להביא לדי בישול ממש. ועיין בענין זה באריכות בשו"ת מנחת יצחק ח"ה סימן נ"ח.

27 - רשימותי שם עמ' 3-4

עיין בפ"ת סק"ד שכתב דנר שנעשה מבשר בחלב אסור להדליק בו נר חנוכה. ואע"פ דיש כלל שמצוות לאו ליהנות ניתנו, מ"מ אסור כיון דבנר חנוכה בעי שיעור ובב"ח כיון שאסור בהנאה כותתי מכתת שיעורא. ושמעתי ממ"ד הרב מנחם גנק שליט"א שיש לתמוה על דברי הפ"ת כאן דהא פירש הגר"ח דרק אמרינן כיתותי מכתת שיעוריה בדבר שהוא שיעור בעצמותו, אבל אם השיעור הוא רק להגיע לאיזה מטרה ואינו שיעור בעצמותו כמו מחיצות שבת שבא להפקיע דריסת הרגל ולא דיש שיעור בעשרה טפחים לא אמרינן כיתותי מיכתת. וא"כ ה"ה כאן בנר חנוכה דאין שום שיעור בשמן אלא דצריך להיות נר דלוק עד שתכלה רגל מן השוק ואם סוכ"ס הנר דלוק מה לי אם השמן אסור בהנאה או לא? וצ"ע.

אמנם כל זה לענין איסור הנאה אבל תמה האליה רבה או"ח סימן תרע"ג דבלאו הכי אסור משום בישול דקיי"ל יש בישול אחר בישול, ואף אם בב"ח לא עדיף משבת, גם בשבת קיי"ל בלח שנצטנן דיש בישול אחר בישול, ובנר הרי בראש הפתילה נמש מכח האש והוי כלח?

28 - שולחן ערוך יורה דעה סימן פז סעיף א

כתוב בתורה: לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג, יט; לז, כו; דברים יד, כא) ג' פעמים; אחד לאיסור בישול, ואחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה. והוציא אכילה בלשון בישול, לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול, אבל מדרבנן אסור בכל ענין. וכל צער צחצח שאינו אסור מן התורה, מותר צחצח. (טור וארוך כלל ל').

29 - ש"ך יורה דעה סימן פז ס"ק ב

כל בשר בחלב כו' מותר בהנאה - טור ואו"ה כלל ל' ד"ה וכן דעת המחבר בס"ג דבשר עוף בחלב שאינו אסור באכילה אלא מדרבנן מותר בהנאה אף מדרבנן וכן דעת הרא"ה בס' החינוך מצוה קי"ג וכן דעת הרמב"ם פ"ט מהמ"א ד"ד להדיא וכן ביאר דבריו בפ' המשנה פכ"ה וכן פ' הרב המגיד דעתו וכן הבין מהרש"ל פא"ט סי' ק' ושאר אחרונים דעת הרמב"ם ולא כמ"ש הב"ח דדעת הרמב"ם דבשר עוף בחלב אסור בהנא' מדרבנן כמו שאסור באכילה מדרבנן (ומה שכתב דוחק לומר דהאי לבשל לאכול הוא כו' כבר השבתי עליו בספרי ע"ש) וכ"כ המרדכי פ' אין מעמידין והגהת אשר"י פ' בתרא דע"ז מא"ז דעל ידי כבוש או ע"י מליחה מותר בהנא' וכ"כ המחבר לקמן ס"ס צ"א והוא מדברי האגור שהביא בב"י שם ומהרש"ל שם חלק ע"ז ואין דבריו מוכרחים:

30 - שולחן ערוך יורה דעה סימן קז

כל דבר שאסור (ב) מן התורה, אף על פי שמותר בהנאה, א אם הוא דבר המיוחד למאכל ב (ג) אסור לעשות (ד) בו סחורה

31 - ש"ך יורה דעה סימן קז ס"ק ב

אסור לעשות בו סחורה - הטעם שמא יבוא לאכול מהן אבל אם אינו מוכר לצורך אכילה ליכא למיגזר דדוקא כשמוכר לצורך אכילה איכא למיגזר שמא יבא לאכול מהן כיון שהוא מוכר לאכיל' או שמא יבא לטעום כדרך המוכרים לאכילה אבל כשאינו מתעסק בו לצורך אכילה ליכא למיגזר א"נ לשמא יבא לאכול לא חיישין דאטו ברשיעי עסקינן דלא מזדהרי למיכל איסורא אלא הטעם הוא משום דהרואה שסוחר בדבר האסור לצורך אכילה יחשוב שכשם שסוחר לצורך אכילה כך הוא אוכל מהן ולכך מותר היכא דאינו מוכר לאכילה אע"פ שהוא דבר שדרך בני אדם לגדלן לאכלן וכמ"ש בס"ק א', ודין שותף שעבר ועשה סחורה בדבר האיסור עיין בח"מ ר"ס קפ"ב בטור:

32 - פתחי תשובה יורה דעה סימן צד ס"ק ו

עיין בתשובת הרדב"ז ח"א /ח"ד/ סימן כ"ד. [ועיין בתשובת חתם סופר סימן צ"ח שהעלה דלמכור לעובד כוכבים קדרה הבלועה מבושר בחלב אין בו בית מיוחד כלל אפילו ביומיה ע"ש]:

33 - משנה ברורה סימן תנ ס"ק כח

וכן הוא המנהג - ולענין למכור לנכרי בפסח כלים חמוצים יש מתירים וגם כן מטעם הנ"ל שהרי נהנה רק מגוף הכלי ולא מבלוע [אם לא שהעכו"ם נותן לו יותר בשביל שהוא בלוע וישנה דאז נהנה מחמץ] ויש אוסרים בזה. כתבו האחרונים ישראל מחזיק ארענדע משר ויש שם בית שעושין שכר שקורין מאל"ץ הוי"ז ומנהג שכל מי שצריך לעשות שכר עושה בבית הנ"ל וישראל נוטל השכירות ואם יניח לנכרים לעשות שכר בפסח וא"כ הרי הוא רוצה בקיומו של חמץ מחמת הכלים שבמאל"ץ הוי"ז [שאם ישפך המאל"ץ יבקע היורה כשעומדת על האורן] וכשיקבל שכר הרי הוא משתכר באיסורי הנאה ועוד יותר כיון שהמנהג תמיד לתת מדה מאלץ בשכר ולא מעות א"כ כשעושה העכו"ם השכר כבר זכה ישראל במדה מאלץ ואף שנותן לו זאת אחר פסח אסור דהוי ליה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח וכתבו שימכור הזכות שיש לו במאלץ הויז לא"י או ישכיר על איזה שבועות כדי שיהיו ימי הפסח בתבלעה ושרי ואם לא חכר מן השר גוף המאלץ הויז רק חכר ממנו שכר המדות דהיינו שהמדות שנותנים העושים יהיו שייכים לו די שיצוה להעושים שכר שלא יפרישו המדות בפסח רק יכתבו בפנקסם לו שטחנו בפסח ואחר הפסח יגבה מהם וכן הדין במחזיק רחיים בארענדע:

34 - משנה ברורה סימן תמג ס"ק טו

מותר - היינו אפילו למי שקנהו גופא וכ"ש דלאחרים שרי ליהנות מאותו דבר. דע דדעת המחבר לאו דברי הכל הוא דיש מגדולי הפוסקים שסוברין דאע"ג דלאחרים שרי ליהנות מחלופי חמץ דחמץ אינו תופס דמיו בדיעבד מ"מ לבעל החמץ עצמו קנסו רבנן שלא יהנה מן הדמים כיון דעביד איסורא ואינו מותר לדידיה אלא בשמכרו או החליפו אחרים חמצו שלא בזדעו ויש להחמיר כדעת פוסקים אלו שלא במקום הפסד מרובה. דע עוד דאף לדעה זו אם עבר וקנה מן הדמים איזה דבר מותר ליהנות מאותו הדבר דהוי חליפי חליפין ושרי. עוד כתבו האחרונים דאפילו לפי דעת המחמירים בחמץ לאסור בחליפיו לדידיה גופיה מ"מ היינו דוקא שלקח חליפי חמץ בשעה שנתן החמץ אבל אם לקח את חליפי החמץ לאחר זמן לכר"ע מותר אף לדידיה דכיון שלקח הנכרי את החמץ לרשותו נקנה לו החמץ מיד ע"י לקיחתו ומה שניתן לו אח"כ דמיו או חליפיו הרי הם כמתנה בעלמא ואינם שייכים כלל לחמץ ולא מיקרי חליפיו:

35 - רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ח הלכה טז

כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהנה ולא אכל כגון שמכר או נתן לעכו"ם או לכלבים אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות והדמים מותרין

36 - רשימותי עמ' 4-5

כתב הגורן וז"ל אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה אינו אלא מדרבנן ומותר בבישול ובהנאה עכ"ל. וכתב ת"י וז"ל לשון שאינו מכוון הוא דמה שכתב "אינו אלא מדרבנן" לא מצי קאי אלא לחיה ועוף בחלב טהורה דאי לבשר טהורה בחלב טמאה או איפכא לא אשכחן שאסרוה חכמים באכילה משום בשר בחלב וגם לא היה ענין לאסרו מדבריהם אחר שכבר הוא אסור ועומד מן התורה משום בשר טמא או חלב טמא עכ"ל. ובשו"ע תיקן הלשון לומר דבשר טמאה או חלב טמאה מותרים בבישול ובהנאה, ורק אח"כ הוסיף דבשר חיה ועוף אינם אסורים באכילה (משום בשר בחלב) אלא מדרבנן. וכתב

ת"ח ליישב דברי הטור דכן תיקנו איסור בשר בחלב מדרבנן גם בבהמה טמאה שאסורה בלאו הכי, והנ"מ בתקנת איסור בשר בחלב מדרבנן הוא דאמרינן חנ"נ בבשר בחלב (ולא בשאר איסורים לפי שיטת רבינו אפרים) וגם לענין חתיכה הראויה להתכבד דאינו אסור אלא אם כן הוא איסור מחמת עצמו ולא באיסור בלוע (ולכן אם יש לו חלב טמאה עם בשר טהורה מצד החלב אין הבשר נחשב לחתיכה הראויה להתכבד דאינו בטל, אבל אם גזרו בב"ח מדרבנן עליו גם הבשר נחשב כאיסור מחמת עצמו ואינה בטילה). ועיין בב"ח בפליתא ובפרי חדש סק"ה שהקשו דודאי לא שייך איסור בשר בחלב בזה כיון דמן התורה אסור למה להם לחכמים לגזור בזה לאיזה ענין שהוא! ועוד הקשה ת"ז סק"ב דכל הטעם שהחמיר רבינו אפרים בבשר בחלב לומר חנ"נ יותר משאר איסורים הוא משום דכל אחד בפני עצמו מותר רק בתערובות אסורים ונעשים גוף אחד, וזה לא שייך כאן במין אחד טמא ואסור בלי התערובות! ועוד הקשה ת"ז סק"ג דלדין דקיימא לן חנ"נ גם בשאר איסורים אין שום נפקותא בזה (ודחק לתרץ קושיא זו!) ומכח כל קושיות הנ"ל נחלקו הש"ך והט"ז על הב"ח וסברי כדברי מרן בשו"ע דאין שום איסור בשר בחלב בבשר או חלב טמאה.

ומצאתי בערך השלחן אות י"ד שיש לו דרך חדש לפרש דברי הטור, והיינו דלא כיון הטור לומר דיש איסור בשר בחלב מדרבנן על הטמאה אלא ר"ל דמצינו (בסימן קי"ז) בכל איסורי תורה שאסור למכרם לכותי אא"כ נזדמנה לו. וא"כ צריך עיון האך כתבו כל הפוסקים דבשר טמאה עם חלב טהורה או להיפך מותר ליהנות ממנו במכירה וכיו"ב; אלא ודאי צ"ל דעיקר כוונתו על המין הטהור, וממילא המין הטמא הוה כנזדמנה לו ומותר. אמנם גם זה קשה דהא נותן הטמא טעם בטהור ואיסורו; אלא צריך לומר דלשיטת רש"י תערובת מין בשאינו מינו רק אסור מדרבנן, ובאיסורים דרבנן הקילו למכור לכותי, ולכן בא הטור כאן להשמיענו הטעם דמותר ליהנות ממנו במכירה וכיו"ב, והוא משום דכל איסורו של המין הטהור הוא רק מדרבנן בנתינת טעם ובזה לא גזרו על המכירה.

37 - רשימותי עמ' 5 - 9

בשר נבלה

כתב ת"מב"ם בפירוש המשניות לפ"ג דכריתות דבשר נבלה עם חלב מותרת בהנאה דאין איסור בב"ח חל על איסור נבלה, ואף שלכאורה הוא איסור מוסיף דבב"ח אסורה גם בהנאה, מאחר דהאיסור הנאה בב"ח הוא רק תוצאה מאיסור האכילה אם האיסור אכילה אינו חל גם האיסור הנאה אינו חל. וכתב הגול מרבבה וז"ל מ"מ לא מצינו להתוס' בפירוש שיחלקו על דינו של הרמב"ן שהיכא שאינו אסור באכילה משום בשר בחלב אינו אסור בהנאה ולכן הסומך על זה במקום הפסד לא יפסיד עכ"ל. ועיין בפתיחה לפרמ"ג שמשמע ממקומות אחרות דאיסור בהנאה ואף שמדברי הרמב"ם שם משמע דלא חל איסור הנאה מ"מ לא שבקינן הנך מקומות המפורשים לאיסור מפני זה. וע"ע פ"ת סק"ו בשם החתם סופר סימן צ"ב שכתב דלדעתו אסור בהנאה אבל המורה ובא כהגאון דגמ"ר אין מזוהרים אותו. ולפי שיטת החת"ס, העיר הב"ד השלחן סק"ה שבני אדם המחזיקים בביתם מיני בעלי חיים יש להזהירם ע"ז שלפעמים מאכלם הבשרי של בע"ח אלו מעורב בחלב והוא אסור בהנאה אף שהבשר נבלה. ולכאורה קשה דכבר הבאנו לעיל דגדר האיסור לבשל בב"ח הוא לייצר חפצא של בב"ח, וא"כ כאן דאין האיסור בב"ח חל כלל למה יהא אסור לבשל חלב בבשר נבלה. ושמעתי ממ"ר הרב מנחם גנק שליט"א שודאי צריך לומר דשם בב"ח חל גם על הנבלה וחלב ורק שאין עונש עליו וצ"ל דהפירוש של "אין איסור חל על איסור" הוא דודאי חל ורק דאין עונש. ומה שאינו אסור בהנאה (אע"פ שהאיסור אכילה חל) הוא משום דהאיסור אינו בכל חזקו להביא לידי איסור הנאה. ודחוק הוא.

א. דין החלב שנתבשל בנבלה - לכאורה משמע מכל הפוסקים דלמ"ד דאין איסור בב"ח חל על הבשר נבלה, האיסור ג"כ אינו חל על החלב שנתבשל בו. וכתב החת"ס סימן צ"ב לבאר דנחי דלא קי"ל כהס"ד בגמרא קח: דגדי אסרה תורה ולא חלב וליכא שום איסור על החלב רק על הבשר אלא אגן קי"ל דלוקין אף על החלב, מ"מ הא מיהת נראה דעיקר איסורא דבב"ח הוא על הבשר ולכן כל היכא דליכא איסורא על הבשר גם החלב לא מיתסר. ועיין בזו"א ריש סימן כ"ב שביאר בזה וז"ל ואפשר שאינו לוקה גם על החלב כיון שאיסור בב"ח הוא אוכל המורכב ואשר טעם המורכב שהוא טעם החדש הוא עצם האיסור וטעם הבשר לעולם אין לוקין עליו מסני שאין איסור חל על איסור חסר כאן צורת בב"ח ואין לוקין על החלב עכ"ל.

בשר חיה ועוף

א. בשר עוף - איתא בהמשך המשנה דף קנ"ג. וז"ל ר"ע אומר חיה ועוף אינם מן התורה שנאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" ג' פעמים פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה. רבי יוסי הגלילי אומר נאמר "לא תאכלו כל נבלה" ונאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב. עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב, ת"ל "בחלב אמו" יצא עוף שאין לו חלב אם עכ"ל.

נראה פשוט מהמשנה דלכו"ע בשר עוף אינו אסור אלא מדרבנן, וכן פסקו רובם ככולם של הראשונים. אמנם, כתבו תנוספות דף קיג. ד"ה בשר בהמה טהורה וכו' דלת"ק דמשנה גם בשר עוף אסור מן התורה שהתנא קמא רק אמר שבשר טמאה או חלב טמאה מותרים בבישול ובהנאה אבל מבואר מדבריו דבשר חיה ועוף אסורים מן התורה, ולמד דין זה מהדרשה דאת שאסור משום נבלה אסור לבשלו בחלב. ולכאורה לפי מה שהבאתי מתנת יוסף הש"ד והט"ז לעיל דלא גזרו איסור בב"ח דרבנן על טמאות אין דיוקו של תוס' מוכרח כלל דאפשר שרק בא הת"ק לפרש דברים שאין בהם משום בב"ח כלל ובא ר"ע ור"י הגלילי לחלוק על דברים ששייך לגזור משום בב"ח. יהיה מה שיהיה, כל הפוסקים סברי דבשר עוף אינו אסור אלא מדרבנן, והבית יוסף כתב דזה לכו"ע (ולא הזכיר שיטת תוס' כלל). ועיין במרא דף קטז. וקד. שאע"פ שאינו אסור מדאורייתא מ"מ (לפי ר"ע שפסקין כוותיה) מדרבנן אסירי.

ג. בשר חיה - מבואר מהמשנה שהבאנו לעיל דנחלקו ר"ע ור"י הגלילי אם בשר חיה אסור מן התורה או לא. ודל"ף רק הביא שיטת ר"ע וכתב דא"ש פרק ח' סימן נ"א דרק הביא הר"ף שיטת ר"ע משום דפסק כותיה. וכן פסק דמב"ם בפ"ט ה"ד ממאכ"א. וכן פשוט להלכה.

ג. בישול והנאה בבשר חיה ועוף - וכתב דמב"ם שם שלא אסרו חכמים אלא באכילה אבל מותרים בבישול ובהנאה. ועיין במרא דף קד. שאמר רב אשי דכל הבשר אסור לבשל בחלב מהן מדברי תורה ומהן מדברי סופרים חוץ מבשר דגים וחגבים שאינן לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. ומבואר מגמרא שם דמדרבנן אסורים גם בבישול ובהנאה. ועיין ב"ח שהקשה כן על הרמב"ם והוא פסק דכן אסורים בבישול והנאה מדרבנן. אמנם הבית יוסף כתב דכבר יישב תמנח משנה את דברי הרמב"ם (שפירש הגמרא דלאו דוקא נקט בישול אלא ר"ל לאכול ולישנא דקרא נקט) והעיקר להלכה כפסק הרמב"ם וכן הביא הש"ך סק"ב מכל הפוסקים.

בשר דגים וחגבים

כבר הבאנו לעיל מהגמרא שדגים וחגבים אין בהם איסור כלל עם חלב, ומותרים אפילו מדרבנן. כתב הבית יוסף כאן וז"ל ומ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שנתבאר בספר אורח חיים סימן קע"ג עכ"ל. וכתב הדרכי משה אות ד' דלא ראה מי שנוהר בזה, וגם באורח חיים שם אינו אלא שלא לאכול בבשר משום סכנה אבל בחלב שרי וכו' ולכן כתב דנראה שנתערב לרב בית יוסף בשר בחלב עכ"ד. וגם הש"ך (סק"ה) והט"ז (סק"ג) כתבו שדברי הבית יוסף אינם נכונים כלל. וכתב בגנות הגדולה (הו"ד בחידושי הגהות על הטור החדשות) ליישב דברי הב"י וז"ל ולעיקר הקושיא יראה שמה שהביא לרבנים הניכרים לתפוס לרבינו המחבר בזה הוא מפני שהם סוברים שמ"ש רבינו המחבר "כמ"ש באו"ח סימן קע"ג" שהכונה לומר ששם נתבאר דאין לאכול חלב עם דגים מפני הסכנה וליתא שאין כוונתו כך אלא כוונתו לומר אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שאמרו הרופאים שיש בזה סכנת צרעת כמו שנתבאר באו"ח סימן קע"ג דמפני הסכנה אין לאכול בשר עם דגים ה"ה נמי חלב ודגים שיש סכנה באכילתם ע"פ הרופאים שאין לאכלם יחד עכ"ל.

ולהלכה כתב הפתחי תשובה סק"ט דהאידינא שכל העולם מבשלים גם עם חלב שרי דכיון דדשו בה רבים כו'. וכן העיד הערוך השלחן שאין המנהג בשום מקום לזוהר בזה. אבל מצאתי בכף החיים אות כ"ד וז"ל והגם שכתב שם הפ"ת דהאידינא שכל העולם מבשלים גם עם חלב שרי וכו' נראה דאין כל אויר המקומות שוים וגם לא כל הטבעים של בני אדם שוים וסכנתא חמירא מאיסורא ולכן יש להחמיר ורק בחמאה יש להכשיר עכ"ל. ושמעתי שספרדים (וגם מקצת חסידים) נוהרין בזה.

חלב שקדים

א. בבשר עוף ובבשר בהמה - כתב דמ"א דנהגו לעשות חלב משקדים ומניגים בה בשר עוף (ולא חיישינן משום מראית העין) הואיל ואינו רק מדרבנן, אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין. וכתב תו"ז סק"ג דאף בעוף יש לזוהר לכתחילה להניח שקדים, ורק בדיעבד מותר וגם אם אין לו שקדים להניח שם אין לאסור בשביל זה האכילה. ומדמה דין זה לחלב אשה שחשו למראית העין כדלקמן סעיף ד'. והקשה לע"א על הדמיון בין הא לחלב אשה דבחלב אסור באכילה אפילו בדיעבד אם הניחו בתוך התבשיל ורק דאם נפל מותר.

ב. מראית העין בדרבנן - משמע מדברי הרמ"א דאין איסור מראית העין אלא כשבא לחשוש שהוא עובר על איסור דאורייתא, אבל אם כל החשש הוא רק על איסור דרבנן אין לזוהר כלל משום מראית העין. וכתב תמהרש"ל בפרק כל הבשר סימן נ"ב דיש לזוהר יותר בבשר עוף דאיכא למיחש טפי שלא ידמו לומר בשר עוף בחלב שרי אפילו מדרבנן כר"י הגלילי. וכן הסכים עמו הש"ך. (ולכאורה זה תלוי לפי המקום והזמן דעל פי רוב בזמנינו לא ידעו המון עם לחלק כלל בין בשר בהמה לבשר עוף והלואי שידעו שידעו המשניות). והביא הש"ך ראיה דחיישינן למראית העין גם בדרבנן מאורח חיים סימן ש"ה סעיף ט"ו שפסק המחבר (ובאמת כן מפורש בגמרא שבת דף נד.).

דלא יקשר גמלים זה אחר זה והוא תופס באפסר הראשון וכולם נמשכים על ידו והטעם (עין מ"ב סקמ"ט) משום דמחזי כמאן דאזיל למכרם לשוק. אז ראינו דאף שאיסור מקח וממכר בשבת אינו אלא דרבנן מ"מ אסרוהו לעשות דבר הנראה כמקח וממכר משום מראית העין? ועוד כתב הש"ך שם דצריך לומר דמיירי כאן בבישול דאל"כ אפילו בבשר בהמה אין שום איסור דאורייתא. ויש כמה יישובים לתוך דברי הרמא כאן.

1. כתב הערך השלחן אות ט"ז דאין להביא ראיה מאיסורי שבת דכבר כתב הרמב"ן ז"ך דכל

איסורי שבת דרבנן הוה כדאורייתא וראיה שהרי מצינו בבניאים איסור מקח וממכר בנחמיה ע"ש.

2. עוד כתב הערך השלחן ליישב דברי הרמ"א דודאי לא היה הדרך לבשלם יחד ואפשר דגם

הרמ"א מודה דיש מראית עין על דרבנן ולכן צריך להניח שקדים כשאוכל בשר עם החלב שקדים (אף שלא היו מבושלים יחד), ורק בבשר עוף שהוא תרי דרבנן לא החמירו משום מראית העין.

3. כתב הצבי לצדיק דודאי גם הרמ"א מודה דיש מראית העין על איסורים דרבנן ורק מיירי

בבישול שהוא בחדרי חדרים. ואף דאמרינן בפ"ק דביצה שכל מקום שאסרו חכמים משום מראית העין, אפילו בחדרי חדרים, היינו רק בדאורייתא כמו שכתבו תוס' בכתובות דף ס, אבל בדרבנן לא גזרו בחדרי חדרים. ושמעתי ממ"ר הרמ"ג שליט"א בשם הגר"ד סלובצ'יק זצ"ל לבאר דיש ב' איסורים במראית עין א' - "והייתם נקיים" ב' - גזרו שהמעשה נהפך למעשה איסור שחושדו עליו. ובפרהסיא שייך ב' הטעמים ולכן אף בדרבנן לא הקילו, אבל בחדרי חדרים שרק שייך טעם הב' ולא טעם הראשון לא קפדו על איסורי דרבנן.

4. כתב הפרי חדש סק"ז דנראה עיקר כדברי הרמ"א מאחר דאף מה שאסר הרשב"א לבשל בשר

בחלב אשה מפני מראית העין הוא חידוש והבו דלא לסיף עלה שאין לנו לגזור ולאסור מדעתנו מפני מראית העין זולתי במה שנתבאר בתלמוד והביא הרבה מקומות שלא גזרו משום מראית העין דהיא דאיתמר איתמר והיא דלא איתמר לא איתמר ואין לנו לחדש גזרות מדעתנו אחר שנסתם התלמוד. וסיים להלכה וז"ל סוף דבר שדעתי להתיי אף לכתחילה לבשל מה שמותר מן הדין ולא חיישינן למראית העין אלא שכבר הורה זקן לאיסור וראוי לשמוע אליו זולתי במידי דלא אסיר אלא מדרבנן שיש להקל בפשיטות וכפסק הרמ"א עכ"ל.

5. מאחר שהביא את דברי הפרי חדש, כתב הפלת בסק"ז וז"ל ואני מוסיף דעד כאן אסרוהו חז"ל

בד דגים שהוא דם לגמרי רק התורה התירה וכן הרשב"ם (לכאורה צ"ל הרשב"א - ד"ע) בחלב אשה שהוא חלב גמור כמו חלב בהמה רק הוא מותר, בזה יש לחוש משום מראית עין, אבל בחלב שקדים אטו חלב הוא? מין פרי הוא ומשקה הוא, רק הואיל (ד)מראהו כעין חלב קראהו בלשון מושאל חלב, אבל בשביל זה לא יקרא באמת חלב עד שנדון בו מפני מראית עין. ויין שהוא בתכלית אדום, וכי אסור ליתן לתוך תבשיל דבל יטעוהו בהם שצבעו כמראה דם. ואמרו הטבעיים הרבה ירקות אשר ידמו לשרצים ואף אתה צא ואוסרן לאכילה דלא יטעו בשרצים ונשתקע הדבר ולכן אין לזה שרש וענף ודי לאסור בבשר בהמה ולא לאסור בבשר עוף. ומשה ותורתו אמת. עכ"ל. וכן שמעתי חילוק זה ממ"ר הרמ"ג שליט"א בשם רבו הגר"ד זצ"ל. והוא אמר דעוד נ"מ לחילוק זה בנכנס למקדש שתוי חלב למ"ד חלב משכר, וגם לכוללו בו' משקין דאם אינו חלב אלא מי פירות אינו מהו' משקין.

וחשוב להעיר דכתב הד אפרים דכל החשש הוא רק אם אינו ניכר כל כך אבל דבר שעושים כל יום ויום והכל מכירים דאינו חלב מותר. ולע"ד גם אפשר לחלק בין אכילתם יחד דמצינו שגזרו משום מראית העין ובין אכילתם זה אחר זה אחר זה דלא מצינו שגזרו. ולהני טעמים נראה ברור ופשוט להתיר להשתמש בnon-dairy creamers לקפה אחר סעודת בשר ואף אם אין עליו סימן.

מראית העין בחלב אשה

כתב הרשב"א בתשובה ח"ג סימן רנ"ז דמסתברא שאסור לבשל בשר בחלב אשה מפני מראית העין, ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור. וכתב הדרכי משה אות ב' דפסק זה צריך עיון דהא אפילו בחלב בהמה טמאה מותר לבשל ואפילו בשר חיה ועוף בחלב טהורה הואיל ואינו אלא מדרבנן כל שכן בחלב אשה.

ועיין בשו"ע שהמתבר הביא פסק הרשב"א ולא הביא שום פסק לאסור בישול בשר חיה ועוף בחלב ולא הביא לאסור בישול בשר טמאה עם חלב טהורה. וכתב הד"מ א' לאסור בשר טמאה בחלב טהורה או איפכא, אבל חילק להתיר בשר עוף דרבנן. וז"ל בסק"ה חילק איפכא ממה שחילק הרמ"א. לדעת הט"ז אינו שייך לגזור משום מראית העין אא"כ כל אחד לבדו מותר ורק על ידי תערובתם אסורים כמו בשר עוף (שלפי מקצת ראשונים הוא איסור דאורייתא לבשל בחלב), אבל בשר טמאה או חלב טמאה דאסור כל אחד לבדו לא שייך למיגזר, וגם הרשב"א כתב במפורש שאין שום איסור לבשל בשר טמאה עם חלב טהור או איפכא ולא הזכיר שום דבר על מראית העין. ומסיק הט"ז להלכה דאין בידו כח להקל נגד דברי הרמ"א אא"כ הוא לצורך גדול או צורך רפואה. ועיין ש"ך סק"ז שכתב לפרש דברי הרשב"א שאסר בחלב אשה והתיר בחלב טמאה או בשר טמאה דרק אסור משום מראית העין כשבא לידי אכילה ואין בבישול לחד איסור מראית העין. וכתב דודאי אינו שייך איסור מראית העין על בישול

לחודיה בבשר טמא דהא יכול להיות שמבשלם לצורך רפואה וכיוצא בו. ולכאורה דבריו תמוהים מאד דא"כ הוא
ביטל כל הדין של מראית העין ברוב המקומות דכל זמן יש עוד אפשרות של היתר שיכול להיות כמו שהוא עושה כן
לצורך חולה שיש בו סכנה דאז מותר אפילו בבשר טהור עם חלב טהור. ושוב מצאתי דכן הקשה בהגהות אמרי
ברוך.